

RÖMER

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 10 maja 2011 r.*

W sprawie C-147/08

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Arbeitsgericht Hamburg (Niemcy), postanowieniami z dnia 4 kwietnia 2008 r. i z dnia 23 stycznia 2009 r., które wpłynęły do Trybunału w dniu 10 kwietnia 2008 r. i w dniu 28 stycznia 2009 r., w postępowaniu:

Jürgen Römer

przeciwko

Freie und Hansestadt Hamburg,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby (sprawozdawca), prezesi izb, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet i T. von Danwitz, sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: N. Jääskinen,
sekretarz: A. Calot Escobar,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu J. Römera przez H. Graupnera, Rechtsanwalt,
- w imieniu Freie und Hansestadt Hamburg przez pana Härtla, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez V. Kreuzschitza oraz J. Enegrena, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 15 lipca 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303, s. 16) oraz

ogólnych zasad prawa Unii i art. 141 WE (któremu odpowiada obecnie art. 157 TFUE) w odniesieniu do dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w zakresie zatrudnienia i pracy.

- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu toczącego się pomiędzy J. Römerem a Freie und Hansestadt Hamburg w przedmiocie wysokości uzupełniającego świadczenia emerytalnego przysługującego J. Römerowi.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 13 i 22 dyrektywy 2000/78 mają następujące brzmienie:

„(13) Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do uregulowań w zakresie zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, których korzyści nie są tożsame z dochodami w znaczeniu nadanym temu terminowi do celów stosowania art. 141 [WE] [...].

[...]

(22) Niniejsza dyrektywa nie narusza przepisów prawa krajowego dotyczących stanu cywilnego i wynikających z tego świadczeń”.

4 Artykuł 1 dyrektywy 2000/78 stanowi:

„Celem niniejszej dyrektywy jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania”.

5 Na mocy art. 2 wspomnianej dyrektywy:

„1. Do celów niniejszej dyrektywy »zasada równego traktowania« oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1.

2. Do celów ust. 1:

a) dyskryminacja bezpośrednia występuje, w przypadku gdy osobę traktuje się mniej przychylnie niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiegokolwiek przyczyny wymienionej w art. 1;

b) dyskryminacja pośrednia występuje, w przypadku gdy przepis, kryterium lub pozornie neutralna praktyka może doprowadzić do szczególnej niekorzystnej

sytuacji dla osób danej religii lub przekonań, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej, w stosunku do innych osób, chyba że:

- i) taki przepis, kryterium lub praktyka jest obiektywnie uzasadniona zgodnym z prawem celem, a środki mające służyć osiągnięciu tego celu są właściwe i konieczne [...].

[...]”

6 Artykuł 3 dyrektywy 2000/78 ma następujące brzmienie:

„1. W granicach kompetencji Wspólnoty niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do:

[...]

- c) warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania;

[...]

3. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do wszelkiego rodzaju płatności dokonanych z systemów publicznych lub podobnych, włączając w to systemy zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej.

[...]

- 7 Zgodnie z art. 18 akapit pierwszy dyrektywy 2000/78 państwa członkowskie powinny były przyjąć przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do jej wykonania najpóźniej do dnia 2 grudnia 2003 r.; mogły też powierzyć wprowadzenie dyrektywy w życie – w zakresie przepisów dotyczących zbiorowych układów pracy – partnerom społecznym, przy czym w takich wypadkach powinny były jednak upewnić się, że najpóźniej do tej daty partnerzy społeczni wprowadzili w drodze umowy niezbędne środki.

Prawo krajowe

Ustawa zasadnicza

- 8 Artykuł 6 ust. 1 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (ustawy zasadniczej Republiki Federalnej Niemiec, zwanej dalej „ustawą zasadniczą”) stanowi, że „[m]ażeństwo i rodzina objęte są szczególną ochroną państwa”.

Ustawa o zarejestrowanych związkach partnerskich

- 9 Paragraf 1 ust. 1 Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft (ustawy o zarejestrowanych związkach partnerskich, zwanej dalej „LPartG”) z dnia 16 lutego 2001 r. przewiduje w odniesieniu do formy i warunków zawarcia takiego związku partnerskiego:

„Dwie osoby tej samej płci zawierają związek partnerski, gdy oświadczają wzajemnie, osobiście i w swej obecności, że zamierzają prowadzić wspólnie partnerstwo zarejestrowane (partnerzy zarejestrowani). Oświadczenia nie mogą być składane z zastrzeżeniem warunku lub terminu. Oświadczenia są skuteczne, jeśli są składane przed właściwym organem. [...]”

- 10 Paragraf 2 LPartG stanowi:

„Partnerzy zarejestrowani zobowiązani są do wzajemnej pomocy i wsparcia oraz do prowadzenia wspólnego życia. Przyjmują wobec siebie zobowiązania”.

- 11 Na mocy § 5 wspomnianej ustawy:

„Partnerzy zarejestrowani zobowiązani są wzajemnie do przyczyniania się w odpowiedni sposób do zaspokajania potrzeb wspólnoty partnerskiej poprzez pracę i posiadany majątek. Paragraf 1360a i § 1360b [(Bürgerliches Gesetzbuch, kodeksu cywilnego, zwanego dalej »BGB«)] stosuje się odpowiednio”.

- 12 Paragraf 11 ust. 1 tej ustawy, dotyczący innych skutków zarejestrowanego związku partnerskiego, przewiduje:

„Z zastrzeżeniem innych przepisów partner zarejestrowany jest uznawany za członka rodziny drugiego partnera zarejestrowanego”.

- 13 Gesetz zur Überarbeitung des Lebenspartnerschaftsrechts (ustawa o zmianie ustawy o związkach partnerskich) z dnia 15 grudnia 2004 r. (zwana dalej „ustawą z dnia 15 grudnia 2004 r.”), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2005 r., zmieniła LPartG i w jeszcze większym stopniu zbliżyła status zarejestrowanego związku partnerskiego do statusu małżeństwa. W szczególności obecnie, w przypadku rozwiązania zarejestrowanego związku partnerskiego, przewiduje się podział uprawnień emerytalnych między partnerów (§ 20 LPartG), tak jak w przypadku rozwodu małżonków. Ponadto zmieniono ustawowy system emerytalny, aby zarejestrowani partnerzy mogli otrzymywać, na wzór małżonków, rentę rodzinną nawet w przypadku, gdy partner zmarł przed dniem 1 stycznia 2005 r. [§ 46 ust. 4 księgi VI Sozialgesetzbuch (kodeksu zabezpieczenia społecznego)].

Przepisy obowiązujące w kraju związkowym Hamburga w zakresie systemów emerytalnych

- 14 Paragraf 1 Hamburgisches Zusatzversorgungsgesetz (ustawy kraju związkowego Hamburga o ubezpieczeniu uzupełniającym) z dnia 7 marca 1995 r. (zwana dalej „HmbZVG”) stanowi, że ma ona zastosowanie do osób zatrudnionych przez Freie und Hansestadt Hamburg, a także do każdej osoby, której to miasto winno wypłacać świadczenie ubezpieczeniowe w rozumieniu § 2 tej ustawy (beneficjenci świadczeń). Zgodnie z § 2 świadczenie może być przyznane w postaci emerytury, regulowanej §§ 3–10 tej ustawy, lub renty rodzinnej, regulowanej przez §§ 11–19 tej ustawy. Zgodnie z §§ 2a i 2c HmbZVG pracownicy służby publicznej miasta uczestniczą w kosztach świadczeń poprzez uiszczanie składki, której wysokość wynosi początkowo

1,25% opodatkowanego wynagrodzenia, z którego zostaje potrącona. Zgodnie z § 2b tej ustawy obowiązek uiszczania składek powstaje w dniu nawiązania stosunku pracy i wygasa w dniu jego ustania.

- 15 Paragraf 6 HmbZVG przewiduje, że wysokość miesięcznego świadczenia emerytalnego odpowiada, w odniesieniu do każdego pełnego roku okresu zatrudnienia dającego prawo do emerytury, 0,5% wynagrodzenia uwzględnianego przy obliczeniu emerytury.
- 16 Wynagrodzenie uwzględniane przy obliczaniu wysokości emerytury zostało wyszczególnione w § 7 HmbZVG, podczas gdy okresy zatrudnienia uwzględniane przy obliczaniu emerytury, a także okresy nieuwzględniane, są określone w § 8.
- 17 Paragraf 29 HmbZVG zawiera uregulowania przejściowe dotyczące beneficjentów świadczeń, którzy objęci byli poprzednio obowiązującymi przepisami, określonymi w § 1 ust. 1 zdanie drugie tej ustawy. Zgodnie z § 29 ust. 1 pkt 1 w związku z § 29 pkt 5 wspomniana kategoria beneficjentów świadczeń nadal pobiera, między innymi na mocy odstępstwa od § 6 ust. 1 i 2 tej ustawy, świadczenia w tej samej wysokości, jaką otrzymywali w lipcu 2003 r., lub w kwocie, do której mieliby prawo na mocy § 29 ust. 1 pkt 2 i 4 w grudniu 2003 r.
- 18 Materia ta była wcześniej regulowana przez Erstes Ruhegeldgesetz der Freien und Hansestadt Hamburg (ustawę kraju związkowego Hamburga o uzupełniających świadczeniach emerytalnych i świadczeniach dla pozostałych przy życiu członków rodzin pracowników Freie und Hansestadt Hamburg, zwaną dalej „1.RGG”). Paragraf 10 ust. 6 tej ustawy przewidywał:

„Fikcyjny dochód netto, który należy uwzględnić do celów obliczenia świadczenia, ustala się poprzez odliczenie od wynagrodzenia uwzględnianego przy obliczaniu emerytury (§ 8):

- 1) w przypadku beneficjentów pozostających w związku małżeńskim, niebędących w trwałej separacji w dniu, w którym rozpoczyna się wypłata świadczenia emerytalnego (§ 12 ust. 1), lub beneficjentów, którzy tego samego dnia mogą ubiegać się o wypłatę zasiłków rodzinnych lub podobnych świadczeń – kwoty, która powinna być zapłacona z tytułu podatku od wynagrodzenia [odliczając część wypłacaną na rzecz Kościoła (Kirchenlohnsteuer)] na podstawie III/0 klasy podatkowej,
- 2) w przypadku innych beneficjentów – kwoty, która powinna być wypłacona w pierwszym dniu wypłaty świadczenia emerytalnego, z tytułu podatku od wynagrodzenia (odliczając część wypłacaną na rzecz Kościoła) na podstawie I klasy podatkowej. [...]”
- 19 Zgodnie z § 8 ust. 10 zdanie ostatnie 1.RGG, jeśli wymogi przewidziane w § 10 ust. 6 pkt 1 1.RGG są spełnione dopiero po rozpoczęciu wypłacania świadczenia emerytalnego, na wniosek zainteresowanego należy stosować od tej daty ten ostatni przepis.
- 20 Kwota, jaką należy odliczyć od podatku od wynagrodzeń na podstawie III/0 klasy podatkowej, jest znacznie niższa od kwoty, jaką należy odliczyć od podatku od wynagrodzeń z tytułu I klasy podatkowej.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 21 Strony spierają się o wysokość świadczenia, o jakie skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym, J. Römer, może ubiegać się od listopada 2001 r.

- 22 Jürgen Römer pracował w okresie od 1950 r. aż do dnia 31 maja 1990 r., kiedy to stał się niezdolny do pracy, na rzecz Freie und Hansestadt Hamburg w charakterze pracownika administracyjnego. Od 1969 r. mieszkał stale z panem U. W dniu 15 października 2001 r. skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym i jego partner zawarli zgodnie z LPartG zarejestrowany związek partnerski. Jürgen Römer poinformował o tym swego pracodawcę pismem z dnia 16 października 2001 r. W kolejnym piśmie, z dnia 28 listopada 2001 r., zażądał przeliczenia wypłacanej mu emerytury uzupełniającej poprzez zastosowanie korzystniejszego potrącenia z wynagrodzenia przewidzianego w przypadku III/0 klasy podatkowej ze skutkiem od dnia 1 sierpnia 2001 r., zgodnie ze wskazówkami udzielonymi przez sąd krajowy. Skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym twierdzi jednak w swoich uwagach, że żądał podwyższenia emerytury dopiero od dnia 1 listopada 2001 r.
- 23 W piśmie z dnia 10 grudnia 2001 r. Freie und Hansestadt Hamburg poinformował J. Römera, że nie zmieni obliczania tego świadczenia emerytalnego z tego względu, że na mocy § 10 ust. 6 pkt 1 1.RGG jedynie beneficjenci pozostający w związku małżeńskim i niebędący w trwałej separacji oraz beneficjenci uprawnieni do zasiłków rodzinnych lub podobnych świadczeń są uprawnieni do tego, by wysokość ich emerytury była obliczana z uwzględnieniem III/0 klasy podatkowej.
- 24 Zgodnie z „zestawieniem praw emerytalnych” sporządzonym przez Freie und Hansestadt Hamburg w dniu 2 września 2001 r. emerytura wypłacana miesięcznie J. Römerowi od września 2001 r. wynosiła, w oparciu o wynagrodzenie ograniczone do wysokości kwoty, jaka powinna być zostać zapłacona z tytułu podatku od wynagrodzeń przy zastosowaniu I klasy podatkowej, 1 204,55 DEM (615,88 EUR). Zgodnie z obliczeniami zainteresowanego, niepodważanymi przez byłego pracodawcę, ta miesięczna emerytura byłaby we wrześniu 2001 r. o 590,87 DEM (302,11 EUR) wyższa, gdyby zastosowano III/0 klasę podatkową celem ustalenia wysokości omawianej emerytury.

- 25 Spór zawisł przed sądem krajowym. Jürgen Römer uważa, że ma prawo być, do celów obliczenia świadczenia na podstawie § 10 ust. 6 pkt 1 1.RGG, traktowany jako beneficjent pozostający w związku małżeńskim i niebędący w trwałej separacji. Podnosi, że kryterium „beneficjenta pozostającego w związku małżeńskim i niebędącego w trwałej separacji”, przewidziane we wspomnianym przepisie, należy interpretować w ten sposób, że obejmuje beneficjentów, którzy zawarli związek partnerski zarejestrowany zgodnie z LPartG.
- 26 J. Römer uważa, że jego prawo do równego traktowania z beneficjentami pozostającymi w związku małżeńskim i niebędącymi w trwałej separacji wynika w każdym razie z dyrektywy 2000/78. Podnosi także, że ponieważ wspomniana dyrektywa nie została transponowana do prawa krajowego w okresie przewidzianym w art. 18, czyli do dnia 2 grudnia 2003 r., to znajduje bezpośrednie zastosowanie wobec strony pozwanej w postępowaniu przed sądem krajowym.
- 27 Freie und Hansestadt Hamburg podnosi, że pojęcie „pozostający w związku małżeńskim” w rozumieniu § 10 ust. 6 pkt 1 1.RGG nie może być interpretowane w znaczeniu, jakie nadaje mu J. Römer. Co do zasady utrzymuje, że art. 6 ust. 1 ustawy zasadniczej obejmuje małżeństwo i rodzinę szczególną ochroną państwa. Zdaniem Freie und Hansestadt Hamburg istnieje paralela pomiędzy kwestią wspólnego opodatkowania a kwestią możliwości fikcyjnego zastosowania III/0 klasy podatkowej do obliczenia uzupełniających świadczeń emerytalnych wypłacanych na podstawie 1.RGG. Podnosi, że środki finansowe, z których zainteresowani korzystają miesięcznie w celu zaspokojenia potrzeb życia codziennego określone są zarówno przez wspólne opodatkowanie w okresie działalności zawodowej, jak i przez fikcyjne zastosowanie III/0 klasy podatkowej w celu obliczenia świadczeń. Celem przyznania korzyści osobom posiadającym rodzinę lub osobom, które mają możliwość jej stworzenia, jest zrekompensovanie wynikającego z tego faktu dodatkowego obciążenia finansowego.

28 W tych okolicznościach postanowieniem z dnia 4 kwietnia 2008 r., uzupełnionym postanowieniem z dnia 28 stycznia 2009 r., Arbeitsgericht Hamburg (sąd pracy w Hamburgu) zawiesił postępowanie i zwrócił się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy ustanowione przez [1.RGG] dodatkowe świadczenia emerytalne dla byłych pracowników Freie und Hansestadt Hamburg [...], jak i pozostałych przy życiu członków ich rodzin stanowią, w rozumieniu art. 3 ust. 3 [dyrektywy 2000/78] »płatności dokonane z systemów publicznych lub podobnych, włączając w to systemy zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej« z takim skutkiem, że cytowana dyrektywa nie znajduje zastosowania w zakresie uregulowanym w 1. RGG?
- 2) [a)] W przypadku odpowiedzi przeczącej na poprzednie pytanie: czy przepisy 1.RGG stanowią »przepis[y] prawne] dotycząc[e] stanu cywilnego [lub] wynikając[e] z tego świadczenia« w rozumieniu motywu 22 preambuły dyrektywy 2000/78, ponieważ w odniesieniu do wymiaru świadczenia emerytalnego różnicują jego wysokość w zależności od tego, czy beneficjenci pozostają w związku małżeńskim, mianowicie traktują w sposób uprzywilejowany beneficjentów pozostających w związku małżeńskim w stosunku do osób, które zawarły związek partnerski z osobą tej samej płci, zgodnie z [LPartG] [...]?
- b) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na poprzednie pytanie: czy skutkuje to tym, że dyrektywa 2000/78 nie znajduje zastosowania w odniesieniu do wskazanych regulacji 1.RGG, mimo że sama dyrektywa nie zawiera żadnego ograniczenia swojego zakresu stosowania, odpowiadającego motywowi 22 preambuły?
- 3) W przypadku odpowiedzi przeczącej na pierwszą lub drugą część pytania drugiego: czy § 10 ust. 6 1.RGG, zgodnie z którym świadczenia emerytalne pozostających w związku małżeńskim beneficjentów, niebędących w separacji obliczane są

według przyjętej III/0 klasy podatkowej (korzystniejszej dla podatnika), podczas gdy świadczenia wszystkich pozostałych beneficjentów świadczeń według przyjętej I klasy podatkowej (niekorzystnej dla podatnika), w przypadku beneficjenta świadczeń pozostającego w związku partnerskim z osobą tej samej płci i niebędącego z tą osobą w separacji, narusza art. 1 w związku z art. 2 i art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78?

4) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze lub drugą część pytania drugiego albo przeczącej na pytanie trzecie: czy § 10 ust. 6 1.RGG z uwagi na regulację lub skutek prawny opisane w pytaniu trzecim narusza art. 141 WE lub którąś z zasad ogólnych prawa wspólnotowego?

5) [a)] W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie trzecie lub czwarte: czy odnosi to taki skutek, że również dopóki § 10 ust. 6 1.RGG nie zostanie zmieniony w taki sposób, że uchylili zarzucane nierówne traktowanie, niebędący w separacji beneficjent [...] pozostający w związku partnerskim [i niepozostający w trwałej separacji] może żądać, przy ustalaniu wysokości [uzupełniającego] świadczenia emerytalnego, takiego samego traktowania jak niebędący w separacji beneficjent świadczenia pozostający w związku małżeńskim?

[b)] Jeśli tak, czy ma to zastosowanie – w przypadku stosowania dyrektywy 2000/78 i odpowiedzi twierdzącej na pytanie trzecie – także przed upływem terminu implementacji, zgodnie z art. 18 ust. 1 dyrektywy 2000/78?

- 6) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie piąte: czy ma to zastosowanie, zgodnie z uzasadnieniem wyroku [z dnia 17 maja 1990 r.] w sprawie C-262/88 Barber, Rec. s. I-1889, z zastrzeżeniem, że równe traktowanie przy wymiarze [uzupełniających] świadczeń emerytalnych stosuje się tylko w odniesieniu do tych części świadczeń emerytalnych, do których beneficjent świadczeń emerytalnych nabył prawo od dnia 17 maja 1990 r.?
- 7) Gdyby Trybunał Sprawiedliwości stwierdził istnienie dyskryminacji bezpośredniej:
- a) Jakie znaczenie należy nadać okoliczności, że zarówno ustawa zasadnicza [...], jak i prawo wspólnotowe zobowiązują z jednej strony do przestrzegania zasady równego traktowania, a z drugiej strony prawo Republiki Federalnej Niemiec przewiduje, że małżeństwo i rodzina są objęte szczególną ochroną państwa, na podstawie obowiązującej wyraźnej regulacji konstytucyjnej w art. 6 ust. 1 ustawy zasadniczej?
- b) Czy, mimo brzmienia dyrektywy [2000/78], bezpośrednio dyskryminująca regulacja może być uzasadniona, ponieważ służy innemu celowi, który jest częścią krajowego porządku [danego] państwa członkowskiego, lecz nie jest częścią prawa wspólnotowego? Czy w takim przypadku ten inny cel krajowego porządku państwa członkowskiego ma pierwszeństwo przed zasadą równego traktowania?
- c) W przypadku odpowiedzi przeczącej na poprzednie pytanie, jakie kryterium prawne należy zastosować w takim przypadku, aby określić wagę, jaką należy nadać wspólnotowej zasadzie równego traktowania i innemu celowi prawnemu krajowego porządku państwa członkowskiego? Czy może należy zastosować kryteria takie jak w przypadku art. 2 ust. 2 lit. b) ppkt i) dyrektywy [2000/78] dla prawnego uznania dyskryminacji pośredniej, że dyskryminu-

jące uregulowanie po pierwsze musi być obiektywnie uzasadnione zgodnym z prawem celem i po drugie środki do jego osiągnięcia muszą być właściwe i konieczne?

- d) Czy regulacja taka jak § 10 ust. 6 1.RGG, w zależności od odpowiedzi udzielonych na wcześniejsze pytania, spełnia wymagania zgodności z prawem w świetle prawa wspólnotowego? Czy spełnia je wyłącznie z powodu szczególnego przepisu prawa krajowego, który nie posiada odpowiednika w prawie wspólnotowym, czyli z powodu art. 6 ust. 1 ustawy zasadniczej?”

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dwóch pierwszych pytań

²⁹ Przez swoje dwa pierwsze pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy uzupełniające świadczenia emerytalne, takie jak wypłacane na podstawie 1.RGG byłym pracownikom Freie und Hansestadt Hamburg i pozostałym przy życiu członkom ich rodzin, nie podlegają zakresowi przedmiotowemu stosowania dyrektywy 2000/78 z uwagi na brzmienie jej art. 3 ust. 3 lub motywu 22 tej dyrektywy.

³⁰ Z postanowienia odsyłającego wynika, że świadczenia te stanowią wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE.

- 31 W odniesieniu w pierwszej kolejności do art. 3 ust. 3 dyrektywy 2000/78 sąd krajowy zadaje sobie konkretnie pytanie, czy okoliczność, że na podstawie tego przepisu omawiana dyrektywa „nie stosuje się do wszelkiego rodzaju płatności dokonanych z systemów publicznych” oznacza, że, jak należy uważać, rozpatrywany system nie podlega jako system publiczny zakresowi stosowania tej dyrektywy.
- 32 W tym zakresie wystarczy przypomnieć, że, jak orzekł Trybunał, w świetle art. 3 ust. 1 lit. c) i art. 3 ust. 3 dyrektywy 2000/78 w związku z jej motywem 13, zakres stosowania tej dyrektywy należy rozumieć w ten sposób, że nie obejmuje on systemów zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, z których korzyści nie są tożsame z wynagrodzeniem w znaczeniu nadanym temu terminowi do celów stosowania art. 157 TFUE ani do wszelkiego rodzaju płatności dokonywanych przez państwo, których celem jest dostęp do zatrudnienia lub utrzymanie zatrudnienia (wyrok z dnia 1 kwietnia 2008 r. w sprawie C-267/06 Maruko, Zb.Orz. s. I-1757, pkt 41).
- 33 Z tego wynika, że wykładni art. 3 ust. 3 dyrektywy 2000/78 nie można dokonywać w ten sposób, że uzupełniające świadczenie emerytalne wypłacane z systemu publicznego i stanowiące wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE nie wchodzi w zakres stosowania omawianej dyrektywy.
- 34 Co się tyczy następnie motywu 22 dyrektywy 2000/78, na podstawie którego „niniejsza dyrektywa nie narusza przepisów prawa krajowego dotyczących stanu cywilnego i wynikających z tego świadczeń”, należy przypomnieć, że Trybunał wypowiedział się już w przedmiocie jego znaczenia w pkt 58–60 ww. wyroku w sprawie Maruko.

- 35 Jak wynika z tego wyroku, skoro uzupełniające świadczenie emerytalne, takie jak będące przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, zostało zakwalifikowane jako „wynagrodzenie” w rozumieniu art. 157 TFUE i wchodzi w zakres stosowania dyrektywy 2000/78, motyw 22 tej dyrektywy nie może podważyć stosowania tej dyrektywy (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Maruko, pkt 60).
- 36 Z powyższego wynika, że na pytania pierwsze i drugie należy odpowiedzieć następująco: wykładni dyrektywy 2000/78 należy dokonywać w ten sposób, że uzupełniające świadczenia emerytalne, takie jak wypłacane byłym pracownikom Freie und Hansestadt Hamburg i pozostałym przy życiu członkom ich rodzin na mocy 1.RGG, stanowiące wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE nie zostają wyłączone z zakresu przedmiotowego stosowania tej dyrektywy ani z uwagi na jej art. 3 ust. 3, ani na motyw 22.

W przedmiocie pytań trzeciego i siódmego

- 37 Przez swoje pytania trzecie i siódme, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, po pierwsze, czy art. 1 w związku z art. 2 i art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie przepisowi takiemu jak § 10 ust. 6 1.RGG, zgodnie z którym uzupełniające świadczenie emerytalne wypłacane świadczeniobiorcy pozostającemu w związku małżeńskim jest korzystniejsze niż to wypłacane świadczeniobiorcy pozostającemu w związku partnerskim z osobą tej samej płci, ponieważ taki przepis stanowiłby dyskryminację, bezpośrednią lub pośrednią, ze względu na orientację seksualną. Po drugie, sąd ten chciałby wiedzieć, czy i w jakich okolicznościach cel realizowany przez państwo członkowskie, taki jak ochrona związku małżeńskiego, wpisany do art. 6 ust. 1 ustawy zasadniczej, mógłby uzasadniać dyskryminację bezpośrednią ze względu na orientację seksualną.

- 38 Na wstępie należy przypomnieć, że na obecnym etapie rozwoju prawa Unii ustawodawstwo dotyczące stanu cywilnego mieści się w kompetencjach państw członkowskich. Jednak zgodnie z art. 1 dyrektywy 2000/78 jej celem jest walka z pewnymi rodzajami dyskryminacji w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w tym dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania.
- 39 Na podstawie art. 2 omawianej dyrektywy „zasada równego traktowania” oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1 tej dyrektywy.
- 40 Zgodnie z art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78 dyskryminacja bezpośrednia występuje, w przypadku gdy osobę traktuje się mniej przychylnie niż traktuje się inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiegokolwiek przyczyny wymienionej w art. 1 tej dyrektywy.
- 41 Z tego wynika, że istnienie dyskryminacji bezpośredniej w rozumieniu omawianej dyrektywy zakłada, w pierwszej kolejności, by zestawione ze sobą sytuacje były porównywalne.
- 42 Należy w tym względzie podkreślić, że jak wynika z ww. wyroku w sprawie Maruko (pkt 67–73), po pierwsze, nie wymaga się, by sytuacje były identyczne, lecz tylko by były porównywalne, a po drugie, badania porównywalnego charakteru należy dokonywać nie w sposób ogólny i abstrakcyjny, lecz w sposób szczególny i konkretny w świetle danego świadczenia. W tym wyroku dotyczącym odmowy przyznania renty rodzinnej zarejestrowanemu partnerowi zmarłego członka zakładowego systemu emerytalnego Trybunał nie dokonał bowiem ogólnego porównania małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego prawa niemieckiego, lecz opierając się na analizie prawa niemieckiego przeprowadzonej przez sąd, który wystąpił z wnioskiem

o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, że w prawie niemieckim istniało stopniowe zbliżenie reżimu prawnego utworzonego dla zarejestrowanego związku partnerskiego z reżimem prawnym obowiązującym w przypadku małżeństwa, stwierdził, że wspomniany związek partnerski jest zbliżony do małżeństwa, jeśli chodzi o rentę wdową.

- 43 Tym samym porównywanie sytuacji powinno opierać się na analizie skoncentrowanej na prawach i obowiązkach małżonków i zarejestrowanych partnerów, jakie wynikają z obowiązujących przepisów krajowych, mających znaczenie w świetle celu i warunków przyznawania świadczenia rozpatrywanego w postępowaniu przed sądem krajowym, a nie polegać na zbadaniu, czy prawo krajowe dokonało ogólnego i zupełnego zrównania zarejestrowanego związku partnerskiego z małżeństwem pod względem prawnym.
- 44 W tym względzie z informacji zawartych w postanowieniu odsyłającym wynika, że począwszy od 2001 r., kiedy to weszła w życie LPartG, Republika Federalna Niemiec przystosowała swój porządek prawny do tego, by umożliwić osobom tej samej płci pozostawanie we wspólnocie opieki i wzajemnej odpowiedzialności zawartej dożywotnio i w sposób formalny. Postanawiając, że osobom tym nie zostanie udostępniona instytucja małżeństwa, która zostaje zastrzeżona dla osób odmiennej płci, to państwo członkowskie utworzyło dla osób tej samej płci odrębną instytucję, tj. zarejestrowany związek partnerski, którego warunki były stopniowo upodabniane do warunków obowiązujących w przypadku małżeństwa.
- 45 W tym kontekście sąd krajowy wskazuje, że zmiana LPartG przez ustawę z dnia 15 grudnia 2004 r. przyczyniła się do stopniowego zbliżenia reżimu prawnego utworzonego dla zarejestrowanego związku partnerskiego z reżimem prawnym obowiązującym w przypadku małżeństwa. Według tego sądu nie istnieją już znaczące różnice prawne pomiędzy tymi dwoma stanami w niemieckim porządku prawnym. Pozostająca podstawowa różnica polega na tym, że tworzący małżeństwo małżonkowie są odmiennej płci, podczas gdy w zarejestrowanym związku partnerskim partnerzy są tej samej płci.

- 46 W odróżnieniu od świadczenia rozpatrywanego w ww. wyroku w sprawie Maruko, jakim była renta rodzinna, świadczenie rozpatrywane w niniejszej sprawie w postępowaniu przed sądem krajowym jest uzupełniającym świadczeniem emerytalnym wypłacanym przez Freie und Hansestadt Hamburg jednemu z byłych pracowników. Ponadto bezsporne jest, że zastosowanie uregulowania kraju związkowego Hamburga rozpatrywanego w postępowaniu przed sądem krajowym zakłada nie tylko, że beneficjent pozostaje w związku małżeńskim, lecz jeszcze, że nie jest ze swym małżonkiem w trwałej separacji. Ma na celu zapewnienie w chwili przejścia na emeryturę dochodu zastępczego, który ma przynosić korzyść zainteresowanemu, lecz również pośrednio osobom z nim żyjącym.
- 47 W tym względzie z informacji zawartych w postanowieniu odsyłającym wynika, że o ile z pewnością ustawa z dnia 15 grudnia 2004 r. w pewnych konkretnych kwestiach, takich jak prawo do renty rodzinnej, wzmocniła zbliżenie statusu prawnego zarejestrowanego związku partnerskiego ze statusem małżeństwa, o tyle jednak LPartG w swojej wersji początkowej przewidywał już w §§ 2 i 5, że zarejestrowani partnerzy posiadają wzajemne zobowiązania polegające, po pierwsze, na zapewnianiu sobie wzajemnej pomocy i wsparcia, a po drugie, na przyczynianiu się w odpowiedni sposób do zaspokajania potrzeb wspólnoty partnerskiej poprzez pracę i posiadany majątek, podobnie jak ma to miejsce pomiędzy małżonkami podczas ich wspólnego życia.
- 48 Z tego wynika, że takie obowiązki spoczywają, z wejściem w życie LPartG, zarówno na zarejestrowanych partnerach, jak na małżonkach.
- 49 Co się tyczy w drugiej kolejności kryterium mniej przychylnego traktowania ze względu na orientację seksualną, z przedłożonych Trybunałowi akt sprawy wynika, że uzupełniające świadczenie emerytalne J. Römera zostałoby powiększone, na podstawie § 8 ust. 10 zdanie ostatnie 1.RGG, gdyby w październiku 2001 r. wstąpił on w związek małżeński zamiast zawierać zarejestrowany związek partnerski z mężczyzną.

- 50 Tymczasem, jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 99 swojej opinii, to korzystniejsze traktowanie nie jest związane ani z dochodami stron związku, ani z posiadaniem dzieci, ani z innymi czynnikami związanymi z potrzebami ekonomicznymi małżonka.
- 51 Poza tym podczas życia zawodowego na składki należne od zainteresowanego w związku z rozpatrywanym przed sądem krajowym świadczeniem w żaden sposób nie miał wpływu jego stan cywilny, jeśli zważymy, że zainteresowany był zobowiązany do przyczyniania się do ponoszenia wydatków emerytalnych, uiszczając składkę równą składce opłacanej przez kolegów pozostających w związku małżeńskim.
- 52 Tym samym na pytania trzecie i siódme należy odpowiedzieć następująco: przepisy art. 1 w związku z art. 2 i art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie przepisowi takiemu jak § 10 ust. 6 1.RGG, zgodnie z którym świadczeniobiorca pozostający w związku partnerskim otrzymuje uzupełniające świadczenia emerytalne w niższej wysokości niż świadczeniobiorca pozostający w związku małżeńskim i niebędący w trwałej separacji, jeśli:
- w danym państwie członkowskim małżeństwo jest zastrzeżone dla osób odmiennej płci i współistnieje z zarejestrowanym związkiem partnerskim, takim jak przewidziany w LPartG, który jest zastrzeżony dla osób tej samej płci oraz
 - istnieje bezpośrednia dyskryminacja ze względu na orientację seksualną, ponieważ w prawie krajowym zarejestrowany partner znajduje się sytuacji prawnej i faktycznej porównywalnej z sytuacją osoby pozostającej w związku małżeńskim w odniesieniu do tego świadczenia. Ocena porównywalnego charakteru mieści się w kompetencjach sądu krajowego i powinna koncentrować się na odpowiednich prawach i obowiązkach małżonków oraz osób pozostających w zarejestrowanym związku partnerskim, uregulowanych w ramach odpowiadających im instytucji, mających znaczenie w świetle celu i warunków przyznawania rozpatrywanego świadczenia.

W przedmiocie pytania piątego

- 53 Poprzez to pytanie sąd krajowy zmierza w pierwszej kolejności do ustalenia, czy w przypadku gdyby Trybunał przyznał, że niekorzystna sytuacja, w jakiej znajduje się świadczeniobiorca, taki jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym, stanowi naruszenie prawa Unii, zainteresowany mógłby wymagać równego traktowania ze świadczeniobiorcami pozostającymi w związku małżeńskim i niebędącymi w trwałej separacji, także przed zmianą § 10 ust. 6 1.RGG mającą na celu zgodność z tym prawem, ponieważ Freie und Hansestadt Hamburg nie jest pracodawcą prawa prywatnego, ale publiczną wspólnotą lokalną działającą jednocześnie jako pracodawca i jako ustawodawca w odniesieniu do tego przepisu.
- 54 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sąd krajowy, do którego należy w ramach jego kompetencji stosowanie przepisów prawa Unii, zobowiązany jest zapewnić pełną skuteczność tych norm, w razie konieczności z własnej inicjatywy, nie stosując wszelkich sprzecznych z nimi przepisów prawa krajowego, także późniejszych, bez potrzeby zwracania się o ich uprzednie usunięcie w drodze ustawodawczej lub w ramach innej procedury konstytucyjnej (wyrok z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie C-314/08 Filipiak, Zb.Orz. s. I-11049, pkt 81 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 55 Ponadto, w sytuacji gdy spełnione są przesłanki wymagane do tego, by jednostki mogły, przed sądami krajowymi, powoływać się wobec państwa na przepisy dyrektywy, mogą to czynić niezależnie od tego, w jakim charakterze państwo występuje – jako pracodawca czy jako organ władzy publicznej (wyrok z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawach połączonych C-250/09 i C-268/09 Georgiev, Zb.Orz. s. I-11869, pkt 70).
- 56 Z tego wynika, że w przypadku, gdyby przepis, taki jak § 10 ust. 6 1.RGG stanowił dyskryminację w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2000/78, jednostka mogłaby dochodzić prawa do równego traktowania wobec wspólnoty lokalnej, nie czekając na to, by przepis ten został uzgodniony z prawem Unii przez ustawodawcę krajowego, zważywszy

na pierwszeństwo tego prawa (zob. podobnie wyrok z dnia 12 stycznia 2010 r. w sprawie C-341/08 Petersen, Zb.Orz. s. I-47, pkt 81; ww. wyrok w sprawach połączonych Georgiev, pkt 73).

- 57 W drugiej kolejności sąd krajowy stawia pytanie o to, od kiedy należy zapewnić równe traktowanie. W tym względzie trzeba przede wszystkim zauważyć, że w razie gdyby istniała dyskryminacja w rozumieniu dyrektywy 2000/78, skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym nie może korzystać na mocy tej dyrektywy z tych samych praw co świadczeniobiorcy pozostający w związku małżeńskim, jeśli chodzi o rozpatrywane w postępowaniu przed sądem krajowym uzupełniające świadczenie emerytalne przed upływem terminu wyznaczonego państwu członkowskim na jej implementację.
- 58 Co się tyczy tego terminu, należy zauważyć, że o ile – jak ustalono między innymi w wyroku z dnia 22 listopada 2005 r. w sprawie C-144/04 Mangold, Zb.Orz. s. I-9981, pkt 13 – Republika Federalna Niemiec zwróciła się, zgodnie z art. 18 akapit drugi dyrektywy 2000/78, o dodatkowy trzyletni termin biegnący od dnia 2 grudnia 2003 r. do implementacji omawianej dyrektywy, prawo to, jak wynika z brzmienia tego przepisu, dotyczy jedynie dyskryminacji ze względu na wiek i niepełnosprawność. W rezultacie termin wyznaczony do implementacji przepisów dyrektywy 2000/78 dotyczących dyskryminacji ze względu na orientację seksualną upłynął w przypadku Republiki Federalnej Niemiec, jak i innych państw członkowskich, w dniu 2 grudnia 2003 r.
- 59 Wreszcie co do okresu biegnącego od zarejestrowania związku partnerskiego skarżącego w postępowaniu przed sądem krajowym w dniu 15 października 2001 r. do upływu terminu do implementacji dyrektywy 2000/78 należy przypomnieć, że na podstawie art. 13 WE Rada Unii Europejskiej przyjęła dyrektywę 2000/78, co do której Trybunał orzekł, że sama w sobie nie ustanawia ona zasady równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy – która to zasada ma swoje źródło w różnych instrumentach międzynarodowych i we wspólnej tradycji konstytucyjnej państw członkowskich – lecz ma jedynie na celu ustanowienie w tych dziedzinach ogólnych ram

dla walki z dyskryminacją z różnych względów (zob. ww. wyrok w sprawie Mangold, pkt 74; wyrok z dnia 19 stycznia 2010 r. w sprawie C-555/07 Küçükdeveci, Zb.Orz. s. I-365, pkt 20), między innymi ze względu na orientację seksualną.

- 60 Jednak, aby zasadę niedyskryminacji ze względu na orientację seksualną można było stosować w sytuacji takiej jak w sprawie przed sądem krajowym, konieczne jest jeszcze, by sytuacja ta mieściła się w zakresie stosowania prawa Unii (zob. ww. wyrok w sprawie Küçükdeveci, pkt 23).
- 61 Tymczasem ani art. 13 WE, ani dyrektywa 2000/78 nie pozwalają na włączenie do zakresu stosowania prawa Unii sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu przed sądem krajowym dla okresu przed upływem terminu do implementacji tej dyrektywy (zob. analogicznie wyrok z dnia 23 września 2008 r. w sprawie C-427/06 Bartsch, Zb.Orz. s. I-7245, pkt 16, 18; ww. wyrok w sprawie Küçükdeveci, pkt 25).
- 62 Artykuł 13 WE, który pozwala Radzie Unii Europejskiej, w ramach uprawnień przyznanych w traktacie WE, na podjęcie środków niezbędnych w celu zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, nie może bowiem sam w sobie włączyć w zakres stosowania prawa Unii – do celów zakazu wszelkiej dyskryminacji ze względu na orientację seksualną – sytuacji, które, tak jak w sprawie przed sądem krajowym, nie mieszczą się w ramach środków przyjętych na podstawie tego artykułu, a w szczególności dyrektywy 2000/78 przed upływem okresu przewidzianego do jej transpozycji (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Bartsch, pkt 18).
- 63 Ponadto § 10 ust. 6 1.RGG nie stanowi przepisu wdrażającego dyrektywę 2000/78 czy inne przepisy prawa Unii, a tym samym dopiero po upływie terminu do implementacji tej dyrektywy skutkuje ona objęciem zakresem stosowania prawa Unii uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu przed sądem krajowym, które dotyczy

materii regulowanej omawianą dyrektywą, czyli warunków wynagrodzenia w rozumieniu art. 157 TFUE (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Bartsch, pkt 17, 24, 25).

- ⁶⁴ W świetle powyższego na pytanie piąte należy odpowiedzieć w ten sposób, że w przypadku, gdyby § 10 ust. 6 1.RGG stanowił dyskryminację w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2000/78, osoba taka jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym mogłaby dochodzić prawa do równego traktowania najwcześniej po upływie terminu do implementacji omawianej dyrektywy, czyli od dnia 3 grudnia 2003 r., bez potrzeby oczekiwania, by przepis ten został uzgodniony z prawem Unii przez ustawodawcę krajowego.

W przedmiocie pytań czwartego i szóstego

- ⁶⁵ W świetle odpowiedzi udzielonych na pytania trzecie i piąte nie ma potrzeby odpowiadać na pytanie czwarte.
- ⁶⁶ W odniesieniu do pytania szóstego wystarczy stwierdzić, że spór rozpatrywany w postępowaniu przed sądem krajowym dotyczy praw do uzupełniającego świadczenia emerytalnego wypłacanego od dnia 1 listopada 2001 r., na które nie może mieć wpływu ograniczenie w czasie skutków wyroku z dnia 17 maja 1990 r. w sprawie C-262/88 Barber, Rec. s. I-1889, do okresu po dniu 17 maja 1990 r., bez względu na to, czy składki dotyczące tych uprawnień zostały uiszczone przed datą ogłoszenia tego wyroku. Ponadto ani Republika Federalna Niemiec, ani Freie und Hansestadt Hamburg

nie zaproponowały jakiegokolwiek ograniczenia w czasie skutków niniejszego wyroku i żadna informacja przedstawiona Trybunałowi nie wskazuje na potrzebę takiego ograniczenia.

W przedmiocie kosztów

- ⁶⁷ Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) Wykładni dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy dokonywać w ten sposób, że uzupełniające świadczenia emerytalne, takie jak wypłacane byłym pracownikom Freie und Hansestadt Hamburg i pozostałym przy życiu członkom ich rodzin na mocy Erstes Ruhegeldgesetz der Freien und Hansestadt Hamburg (ustawy kraju związkowego Hamburga o uzupełniających świadczeniach emerytalnych i świadczeniach dla pozostałych przy życiu członków rodzin pracowników Freie und Hansestadt Hamburg) w brzmieniu z dnia 30 maja 1995 r., stanowiące wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE nie zostają wyłączone z zakresu przedmiotowego stosowania tej dyrektywy ani z uwagi na jej art. 3 ust. 3, ani na motyw 22.
- 2) Przepisy art. 1 w związku z art. 2 i art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie przepisowi takiemu jak § 10 ust. 6 omawianej ustawy kraju związkowego Hamburga, zgodnie z którym świadczeniobiorca pozostający

w związku partnerskim otrzymuje uzupełniające świadczenia emerytalne w niższej wysokości niż świadczeniobiorca pozostający w związku małżeńskim i niebędący w trwałej separacji, jeśli:

- w danym państwie członkowskim małżeństwo jest zastrzeżone dla osób odmiennej płci i wspólnie z zarejestrowanym związkiem partnerskim, takim jak przewidziany w Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft (ustawie o zarejestrowanych związkach partnerskich) z dnia 16 lutego 2001 r., który jest zastrzeżony dla osób tej samej płci oraz

 - istnieje bezpośrednia dyskryminacja ze względu na orientację seksualną, ponieważ w prawie krajowym zarejestrowany partner znajduje się w sytuacji prawnej i faktycznej porównywalnej z sytuacją osoby pozostającej w związku małżeńskim w odniesieniu do tego świadczenia. Ocena porównywalnego charakteru mieści się w kompetencjach sądu krajowego i powinna koncentrować się na odpowiednich prawach i obowiązkach małżonków oraz osób pozostających w zarejestrowanym związku partnerskim, uregulowanych w ramach odpowiadających im instytucji, mających znaczenie w świetle celu i warunków przyznawania rozpatrywanego świadczenia.
- 3) W przypadku gdyby § 10 ust. 6 ustawy kraju związkowego Hamburga o uzupełniających świadczeniach emerytalnych i świadczeniach dla pozostałych przy życiu członków rodzin pracowników Freie und Hansestadt Hamburg w brzmieniu z dnia 30 maja 1995 r. stanowił dyskryminację w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2000/78, osoba taka jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym mogłaby dochodzić prawa do równego traktowania najwcześniej po upływie terminu do implementacji omawianej dyrektywy, czyli od dnia 3 grudnia 2003 r., bez potrzeby oczekiwania, by przepis ten został uzgodniony z prawem Unii przez ustawodawcę krajowego.

Podpisy